
R a s p r a v e

UDK: 268
Izvorni znanstveni rad
Primljeno 10/2005.

METODA παραβολή KAO SREDSTVO KATEHETSKE KOMUNIKACIJE

Alojzije Hobljaj, Zagreb

Sažetak

Članak se sastoji od dva dijela. U prvom dijelu autor polazi od aktualnoga trenda u teološkim strukama. Naime, teološki stručnjaci, izazvani problemskim pitanjima aktualnoga trenutka, sve više međusobno komuniciraju. U tom smislu autor se referira na one relevantne rezultate toga međuteološkoga (znanstvenog) komuniciranja koji u polju teologije utječu na promjenu u obrazovnom komunikacijskom procesu. Zahvaljujući toj (široj) međuteološkoj komunikaciji sve se više osvještavaju stoljetni problem teološko-katehetske komunikacije; radi se o problemu odnosa metode i sadržaja. U toj perspektivi, u drugom dijelu, autor, pozivajući se na provjerene modele u praksi, razmatra uspješnost metode biblijske parabole koja afirmira katehetsku komunikaciju. Parabola je biblijska metoda čija se kompatibilnost sve više otkriva u humanističkim znanostima. Tako metoda biblijske parabole ima svoje uporište u ljudskoj osobnosti, te se pokazuje kao odgovor na potrebu razvijanja ljudskih religioznih sposobnosti, posebice sposobnosti za čuđenje. Na temelju dviju vrsta parabola autor razmatra njihovu komunikacijsku valjanost u kojoj dolazi do izražaja dvojaka vjernost – vjernost sadržaju/biblijskoj poruci i vjernost katehizandu, odnosno njegovoj potrebi i sposobnosti. Ukratko, riječ je o teološko-katehetskoj kreativnosti za sve dobne skupine. U zaključnom razmišljanju autor ukazuje na mogućnost

daljnjeg razvoja takve katehetske komunikacije, posebice u stvaranju novoga govora vjere. Izabrana literatura i dva priloga u funkciji su poticaja za daljnja teorijsko-praktična istraživanja na području katehetske komunikacije.

Ključne riječi: kateheza, vjera, vjerski odgoj, metoda, parabola, komunikacija, čuđenje, udivljenje, odgoj, obrazovanje, teologija, kompetencija, umijeće, simbolički znak.

UVODNE NAPOMENE

Kao što je iz radnog naslova razvidno, pristup u ovom promišljanju je religiozno-pedagoški i katehetski. Dakako da to pretpostavlja pitanje “komunikologije” u čemu se pretpostavljaju kompetencije u općem smislu. Ovdje je dovoljno samo istaknuti aktualnost komunikacije u okviru župne kateheze, odnosno odgoja u vjeri u predškolskim ustanovama i školskoga vjeronauka te u ostalim odgojno-obrazovnim ustanovama. Na prvi pogled moglo bi se iščitati da formulirana tema – *Metoda parabole kao sredstvo katehetske komunikacije* – odašilje dvije poruke: da je kateheza komunikacijska i da metoda παραβολή afirmira katehetsku komunikaciju. Slijedom tih dviju poruka, ovaj prilog ima dva dijela: osvješćivanje činjenice da je kateheza komunikacijska i da je “metoda parabole” po svojoj naravi isto tako komunikacijska. Članak također ima dva priloga od kojih bi drugi zapravo mogao predstavljati njegov treći dio, jer se radi o nacrtu pripreme katehetsko-komunikacijskog modela za praktični rad u “radionici”; time se provjeravaju promišljanja iz prvoga i drugoga dijela ovoga priloga. Članak je također “opremljen” dokumentacijom: bilješkama, zaključkom i izabranom literaturom.

1. TEORIJSKO-PRAKTIČNI RAZVOJ “KOMUNIKACIJE” NA TEOLOŠKO-KATEHETSKOM PODRUČJU

Tema ili pitanje da je kateheza “komunikacijska” nekoliko zadnjih desetljeća zauzimala je puno prostora u religiozno-pedagoškim i katehetskim istraživanjima kao i u zajedničkom interesu različitih teoloških grana.¹ Zato će u prvom dijelu doći do izražaja relevantni rezultati spomenutih istraživanja.

¹ Pitanje “komunikacije” u zadnje vrijeme reflektira se i na šire filozofsko-teološko promišljanje. Riječ je o ključnom pojmu koji, polazeći od suvremenih

1.1. Relevantni rezultati

Premda se katehetski, odnosno vjeronaučni čin ne može svesti na osnovu interpersonalne komunikacije, ipak nema sumnje da je komunikacija njegova temeljna dimenzija. Budući da je područje komunikacije vrlo široko, dobro je postaviti pitanje koji su doprinosi te suvremene znanosti nužno potrebni za vjeronaučne kurikulume. Koliko se iz stručno-znanstvenih rasprava na tu temu može razabrati, korisno je ili nužno proučavati barem dva pitanja: prvo, vjeroučitelj mora ovladati određenim vještinama u pojedinim oblicima komunikacije; drugo, mora proučavati kako u pastoralno-katehetskom planiranju upotrijebiti različite oblike komuniciranja. Nadalje, valja se podsjetiti da se u sklopu suvremenoga promišljanja o stručnom profilu katehete ističu tri dimenzije: biti, znati i znati činiti. Unutar treće dimenzije (znati činiti), dakle u njegovoj djelatnoj kompetenciji, među četiri područja ili aktivnosti (odgoj, animiranje, planiranje) ubraja se i komunikacija. Radi se o tome da je kateheta, upravo radi svoje kompetencije, obavezan poznavati tehnike i govor komunikacije, usmjeravajući posebno pozornost na prenošenje vjere i iskustva vjere. Valja još jednom naglasiti: najbolje intelektualno, teološko i biblijsko bogatstvo potpuno je nedjelotvorno ako se kateheta ne odlikuje u zahtjevnom umijeću iskustvenoga i znakovitog komuniciranja.²

Rezultate tih istraživanja uvažio je i najnoviji Opći direktorij za katehezu '97. Naime, govoreći o svrsi i naravi formacije katehete, u njemu se ističe kako "svrha formacije zahtijeva da kateheta bude što je više moguće prikladan ostvarivati komunikacijski čin: 'Bitni cilj katehetske formacije jest osposobljenje za komunikaciju kršćanske poruke'.³

problemskih pitanja, poput "spajalice" povezuje dogmatsku teologiju s ekleziologijom i praktičnom teologijom, što ujedno utječe i na način uspostavljanja procesa poučavanja i učenja u teologiji (usp. M. Scharer / B. J. Hilberath, *Kommunikative Theologie. Eine Grundlegung*, Grönewald, Mainz, 2002.). Radi se o "osnovama" do kojih se došlo zajedničkom suradnjom različitih teoloških struka. One predstavljaju polazište u tzv. forumu za teološki diskurs o aktualnim pitanjima koja se u tom okviru sustavno obrađuju i publiciraju; forum se inače provodi suradnjom dvaju sveučilišta odnosno dvaju znanstveno-istraživačkih projekata koji su upućeni jedan na drugi: "Communio-teologija" na Sveučilištu u Tübingenu i "Komunikativna teologija" na Sveučilištu u Innsbrucku. Rezultati zajedničkoga rada objavljuju se na Internetu: <http://praktheol.uibk.ac.at/komtheo/>.

² Usp. E. Alherich, *Kateheza danas*, KSC, Zagreb, 2002, str. 324.

³ Kongregacija za kler, *Opći direktorij za katehezu*, KS, Zagreb, 2000., br. 235.

Rezultati su utjecali na oblikovanje različitih definicija suvremenog vjeronauka, odnosno kateheze. Brojne definicije mogle bi se svesti na jednu temeljnu strukturu, u kojoj dolazi do izražaja ono bitno, a to je *komunikacija na razini sadržaja (poruke) i osoba*.

Izvjesno je da je na spomenuta istraživanja, uz ostalo, najviše utjecala stoljetna rasprava o odnosu *sadržaja i metode* u katehezi. U svrhu ovoga priloga valja istaknuti bitne naglaske iz problematike odnosa metode i sadržaja. Na svim razinama religiozno-pedagoškog i katehetskog djelovanja, pa tako i u praktičnom izvođenju, treba voditi računa o nužnoj povezanosti između sadržaja i metode. Štoviše, riječ je o međuzavisnoj povezanosti, tako osjetljivoj da *metoda* često uključuje i *sadržaj*.

Za takvu tvrdnju ima puno argumenata, među kojima valja istaknuti da Božja riječ, u čijoj se službi naviještanja nalazi kateheza, ne postoji u nekom čistom stanju, nego je ona uvijek i nužno utjelovljena u povijesti i u kulturi. U tome smislu, katehetski govor i drugi mediji komuniciranja nisu tek izvanjsko prekrivanje nekog prethodno postojećeg sadržaja, nego konstitutivni elementi samoga komuniciranja. Zbog toga nije moguće odvojiti metodološki problem od skrbi za sadržaj. "Dobra katehetska metoda jamstvo je vjernosti sadržaju."⁴ U slučaju da se katehetski sadržaj iskrivi, to se načelno ne događa zbog važnosti koja se daje metodi, nego vjerojatno zbog lošeg metodičko-komunikacijskog pristupa. Naime, religiozno-pedagoški, odnosno katehetski *sadržaj* ima svoju *dušu*, kojoj u konkretnom radu ili komunikaciji mora odgovarati *duša metode*. Dakle, između *metode* i *sadržaja* mora postojati dubinsko slaganje koje se slikovito može nazvati slaganje duša. Drugim riječima, između *metode* i *sadržaja* mora postojati naravni afinitet, po kojem se metoda i sadržaj usklađuju. Bez toga sadržajnog i metodičkog *afiniteta sadržaj* se izlaže opasnosti da bude iskrivljen. U tom kontekstu *metoda* se ne može zamisliti kao neka *prazna posuda* koja bi se mogla napuniti nekim ili bilo kakvim *sadržajem*.

1.2. Osviješteni stoljetni problem teološko-katehetske komunikacije

Kad je teologija u srednjem vijeku počela slijediti skolastičku metodu, time je ona poprimila *doktrinarno* obilježje s apstraktnim

⁴ Kongregacija za kler, *Opći direktorij...*, cit. dok., br. 149

izričajima. Takva teologija je, zatim, svela katehezu na prenošenje teoloških teza u obliku sažetaka u kojima je unaprijed sve nekako riješeno i iskazano. U takvoj katehezi vjeroučeniku nije preostajalo drugo nego da te sažetke nauči napamet. Posljedica toga bila je činjenica što je teologija, a s njom i kateheza, napustila slikoviti govor kojim su se obilato služili *crkveni oci*. Tako je skolastička teologija u katehezu uvela *formulizam*. Prestavši komunicirati u slikama, teologija je izgubila utjecaj na narod i postala je specijalizirana znanost ili znanost specijalista.⁵ No, postavlja se pitanje može li teologija biti pridržana samo izabranim intelektualcima. Pritom valja naglasiti da problem takve teologije (i kateheze) nije u lošoj argumentaciji ili u neispravnom razmišljanju koje bi trebalo ispraviti, nego u samoj upotrebi takvog govora u formulama. Takav katehetsko-komunikacijski pristup dovodi se prije svega u pitanje zbog govora ili izričaja u doktrinarnim sažecima ili formulama.⁶ U naravi takvoga govora jest da sužava i iskrivljuje svetopisamske tekstove.⁷ Negativne posljedice takve katehetske komunikacije u hrvatskoj obrazovnoj

⁵ To je u ukupnom smislu utjecalo i na pitanje kateheze koja je obilježila dugo razdoblje, počevši od XVI. stoljeća. Radi se o "katekizmu" kao knjizi sa sažetkom nauka vjere koja je bila povlašteno sredstvo katehetskoga prenošenja. Po toj koncepciji kateheza je dugo vremena bila učenje napamet, objašnjavanje i primjena na život sažetaka ili priručnika kršćanskoga nauka, priređenih jasnim i jednostavnim stilom, obično u obliku pitanja i odgovora (usp. E. Alberich, *Crkvena kateheza*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 1999., str. 10-12).

⁶ U XIX. st. i velikim dijelom XX. st. bila je na djelu kateheza koju je oblikovala neoskolastička teologija. Radi se o tzv. Deharbovom katekizmu. Time se "većim dijelom napušta ono što su najbolji katehitičari prosvjetiteljstva i njihovi stvaralački sljedbenici razvili: apstraktna (dogmatska) pojmovnost dolazi na mjesto intuitivne (biblijske) konkretnosti..." (E. Paul, *Deharbe, Joseph /i novoskolastička kateheza/*, u: M. Pranjić (pr.), *Religijsko-pedagoško katehetski leksikon*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 1991., str. 127). J. Deharbe (1800.-1871.) je naime posebnu pozornost obratio na logiku, jasne (znanstvene) pojmove, ispravnost nauka (pravovjere) i apologetike (koju je posebno crpio iz Biblije i crkvene povijesti). On je katekizam shvaćao kao pouzdanu knjigu poučavanja i učenja, koju će poslije protumačiti vjeroučitelj (*metoda tumačenja teksta*), a koju će učenici prihvatiti i nadasve učiti napamet. Glavno izdanje *Deharbova Katoličkog katekizma...* (1847.) sadržavalo je više od tisuću pitanja i odgovora! Što se tiče sadržaja, Deharb nije učinio ništa drugo nego uzeo novoskolastičku teologiju, koja se u njegovo vrijeme promicala.

⁷ "Traži se prava metanoja u pristupu cjelovitoj Bibliji. Tu su metanoju mnogi od nas doživjeli, nju je doživjela i većina saborskih otaca, što dokazuju njihova stanovišta na početku Sabora i jednodušno izglasavanje saborskog dokumenta *Dei verbum*." (A. Kresina, *Predgovor hrvatskom izdanju* u: L. A. Schöckel, *Današnji čovjek pred Biblijom*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1994., str. 6).

literaturi još su i danas prisutne.⁸ Zaista, u tom je slučaju deformacija sadržaja neizbježna. Kada (jedna) teologija i kateheza nastoji *definirati* sadržaj koji katehizandima treba prenositi/komunicirati, ona u njihovim mislima stvara nesporazume.⁹ Ne smije se zaboraviti da se u vjeronauku ne radi samo o tome da se nešto nauči.

Kao reakcija/odgovor na (novo)skolastičku teologiju i na katehezu u govoru formula, sažetaka i definicija, oblikuje se teolog koji *sluša i tumači*. To ima svojih posljedica i na katehezu.¹⁰ Obojica, vjeroučitelj i vjeroučenik, postaju *slušatelji* neizrecive Riječi koja se pred njihovim zatečenim očima očituje uvijek u novom svjetlu. Sveto pismo, kaže Sveti Grgur Veliki, “na neki način raste s čitateljima; neuk narod ga priznaje, učeni pak ljudi nalaze ga uvijek novim”.¹¹

⁸ Spomenuta metoda naišla je na odjek i u hrvatskoj prosvjetnoj javnosti, na koju se gotovo svi udžbenici iz *didaktike kliširano* osvrću, nazivajući je jednim od oblika katehetskog razgovora koji je, po mišljenju njihovih autora, nastao “u srednjovjekovnim školama kao način učenja crkvenih dogmi iz katekizma (...). Prema tome, katehetski razgovor sastoji se od određenih kraćih pitanja i isto tako sasvim određenog kraćeg odgovora (...). U staroj školi taj je oblik razgovora dominirao u cjelokupnom toku nastavnog rada, pa i prilikom obrađivanja novih nastavnih sadržaja, što je bilo pogrešno. Ta negativna pojava dominacije katehetskog oblika razgovora dobila je po njemu naziv – *katekiziranje*, a odnosilo se na apsolutiziranje katehetskog oblika razgovora, pogotovo u onim nastavnim situacijama kad je katehetski razgovor nepogodan (...). To je tzv. *despotizam pitanja* (...) odnosno *klepetala* (...). Takvo katekiziranje djeluje veoma zamorno, neugodno, stvara se nepovoljna atmosfera za nastavni rad.” (V. Poljak, *Didaktika*, Školska knjiga, Zagreb, 41984., str. 101-102).

⁹ “With you everything is different, it is not just a matter of learning”, govoreći su vjeroučenici u Čadu novoj vjeroučiteljici. Djeca su naime bila naviknuta na katekizam starinskoga načina. A kada je došla nova vjeroučiteljica, ona je nastojala uspostaviti komunikaciju na nov način.” (S. Cavalletti, *The religious potential of the child. Experiencing Scripture and Liturgy with Young Children*, Liturgy Training Publications, Chicago, 1992., str. 159).

¹⁰ U tom kontekstu valja razumjeti i cjelokupni *Katehetski pokret*, koji je započeo koncem XIX. st., a traje i danas: u prvom razdoblju se događa u znaku usavršavanja metode (do kraja tridesetih godina XX. st.), a u drugom razdoblju u znaku sadržaja (do II. vat. sabora). U hrvatskoj znanstveno-stručnoj literaturi sve se više pojavljuju radovi koji upućuju na zaključak kako se i u Hrvatskoj prevladava “suprotstavljeno” ili “juktaponirano” poimanje odnosa “sadržaja” i “metode” i slijedi “komunikacijska” perspektiva u kojoj sadržaj postaje metoda i metoda sadržaj. Jedan od najnovijih spomenutih pokušaja nalazi se u poduljem radu koji se bavi katehetskim susretom/komunikacijom s biblijskim tekstovima od M. Šimunovića (vidi: *Stari zavjet vjere i kulture*, u: I. Šporčić (ur.): Zbornik radova interdisciplinarnog međunarodnog simpozija. Rijeka, 5. i 6. prosinca 2003., Teologija u Rijeci / Biblijski institut, Rijeka-Zagreb, 2004., str. 317-353).

¹¹ “Quamvis omnem scientiam atque doctrinam scriptura sacra sine aliqua comparatione transcendat, ut taceam (...), quod aliquo modo cum legentibus crescit, quod a rudibus lectoribus quasi reconoscitur, et tamen doctis semper

Dakle, *metoda* koju valja slijediti mora uvijek biti takva da ne zatvara, ne sužava i ne ostavlja dojam da je već sve izraženo i riješeno, te da tako vjeroučenik poslije izlaganja ne bi imao što raditi¹².

Metoda koju u vjeronauku valja slijediti treba biti metoda kojom se *aludira*. To je *metoda* koja se po sebi predstavlja veoma skromno. Izborom metode παραβολή valja imati na umu da se vjeroučitelj i vjeroučenik nalaze pred Božjom riječi koja ih nadvisuje koliko nebo nadvisuje zemlju. Takva *metoda* vjeroučeniku neće dati drugo doli pokoju točku ili periferno sredstvo koje će mu pomoći u slušanju te postupnom ulaženju u središte otajstva Riječi.¹³ Takva *metoda*, makar je bila potisnuta iz teoloških aula i iz katehetskih dvorana, ipak je ostala uvijek živa, i to tamo gdje je život Crkve neprestano živ – u liturgiji.

2. METODA παραβολή¹⁴ AFIRMIRA KATEHETSKO KOMUNICIRANJE

2.1. Antropološka odrednica – sposobnost za čuđenje

Opće je mišljenje da se dijete od najranije dobi razvija u znaku čuđenja ili udivljenja.¹⁵ To se obrazlaže činjenicom da svaka stvar ili

nova reperitur (...)” (S. Gregorii Magni, *Moralia in Job. Libri XI-XXII. Liber vigesimus I, I*, u: M. Adriaen (cura et studio.): *Corpus Christianorum. Series Latina CXLIII A*, Turnholti, 1979, str. 1003). Takav je pristup na suvremen način, teorijski i praktički, razvila A. G. Šabić (usp. *Komunikacija s Biblijom kao književnoumjetničkim djelom*, u: *Bogoslovska smotra*, 51 (1991.), 3-4, str. 232-242; *Književnokomunikacijski pristup u susretu s biblijskim tekstovima u religioznom odgoju i katezezi*, u: *Diacovensia*, 2, (1994.), 1, str. 146-145; *Književni interesi – važan kriterij u izboru književnoumjetničkih i biblijskih tekstova u katezezi*, u: *Bogoslovska smotra* 56 (1966), 2-3, str. 469-493; *Prema novom govoru vjere*, u: *Bogoslovska smotra* 70 (1999), br. 4, str. 535-562.

¹² Postoji opasnost da se blokira biblijska poruka u okviru naših uljuljanih shema koje smo stekli jednom zauvijek (usp. D. Mathieu, *Lacte d'interpretation de l'écriture*, u: *Vérité et Vie* 22 (1969./70.), br. 84/611, str. 9-10).

¹³ Vidi Prilog 2, Katehetsko-komunikacijski model.

¹⁴ Za Isusa se kaže: “Mnogim parabolama/prispodobama navješćivaše im Riječ. Bez parabole im ne govoraše” (Mk 4,33-34). Drugi dio članka temelji se na analizi dviju vrsta parabola: a) *objaviteljice kraljevstva nebeskog*: gorušičino zrno (Mt 13, 31-32; Mk 4, 30-32; Lk 14, 18-19); kvasac (Mt 13, 33; Lk 13, 20-21); sjeme koje samo raste (Mk 4, 26-28); b) *o vrijednosti kraljevstva nebeskog*: dragocjeni biser (Mt 13, 45-46) i blago (Mt 13, 44). *Kraljevstvo nebesko* – središnja je tema značenja dviju gore spomenutih vrsta/skupina parabola. Radi se o biblijskoj književnoj vrsti koja uspoređivanjem s nekom poznatom pojedinosti

fenomen za dijete predstavlja novi doživljaj, čemu se dijete čudi i divi. Čuđenje ili udivljenje sposobnost je ljudskoga bića koja ga u životu potiče¹⁶ i razvija njegovu temeljnu komunikaciju sa sobom, svijetom i Bogom. Ona se također odražava i na odgoj i obrazovanje u svakom vremenu i prostoru. Na tu univerzalnu dimenziju čuđenja u odgoju i obrazovanju svojevrsnom definicijom osvrće se i UNESCO u svojem redovitom izvješću, tvrdeći da “sposobnost čuđenja za čovjek znači izvor (...) aktivnosti u promatranju, stjecanju iskustva i u ocjenjivanju onoga što je čovjek iskusio i spoznao. Nadalje, sposobnost čuđenja za čovjeka znači izvor izražavanja i slušanja tijekom razgovora, razvijanja vlastitih sposobnosti za metodske sustavne sumnje, kao i izvor razumijevanja koje je u trajnom procesu, te izvor pitanja koja nastaju u komunikaciji sa svijetom na osnovi mentalne strukture koja je istodobno i znanstvena i poetska”.¹⁷

Želi li se bolje pojasniti narav spomenutoga poticaja za čovjeka koji nastaje čuđenjem, možda bi ga se trebalo usporediti s magnetskim djelovanjem, jer čuđenje (odnosno udivljenje) nije snaga koja bi djelovala pasivno ili negdje iz pozadine. Radi se o djelovanju koje se nalazi ispred čovjeka te ga privlači neodoljivom snagom prema stvarima i sadržajima kojima se čudi, odnosno divi. Ulazeći u sadržaj čuđenja, osoba se ispunja zanosom, što upućuje na zaključak da je

iz konkretnoga života upućuje na religioznu i moralnu stvarnost. Parabola ima formu kratke priče, poučne priče u kojoj se jedna pojava uspoređuje s drugom naoko posve različitom. Temeljem razvoja rabinske tradicije i njezina prerastanja u pravu pedagošku metodu (mašal), parabola se susreće već u Starom zavjetu, a u Novom zavjetu postaje poznata kao Isusova *parabola*. Najpoznatija starozavjetna parabola je *parabola* o siromašnoj ovčici (2 Sam 12,1-4). Najpoznatije novozavjetne parabole: o milosrdnom Samaritancu (Lk10,29-37); o rasipnom sinu (Lk 15,11-32); o dobrom pastiru (Iv 10, 1-15); o izgubljenoj i opet nađenoj ovci (Lk 15,3-7). Značenje *parabole* odnosi se uglavnom na središnju temu. Tako parabola o milosrdnom Samaritancu govori o tome tko je naš bližnji. Kad se svakoj pojedinosti pridaje neko značenje, riječ je o alegorijskom tumačenju (milosrdni Samaritanac je Krist, putnik je svaki čovjek, grešnik; gostinjac je Crkva, ulje i voda sakramenti).

¹⁵ Usp. G. Durand, *L'imagination symbolique*, PUF, Paris, 1987., str. 80.

¹⁶ Tako je već Platon običavao govoriti da filozofija ima svoj početak u *čuđenju*; dokumentacija u njemačkoj verziji: “Sokrates, Theodoros, du Lieber, urteilt eben ganz richtig von deiner Natur. Denn gar sehr ist dies der Zustand eines Freundes der Weisheit, die Verwunderung; ja es gibt keinen anderen Anfang der Philosophie als diesen...” (Platon: Theaitetos, S. 35. Digitale Bibliothek Band 2: Philosophie, S. 2146 [vgl. Platon-SW Bd. 2, S. 582]); postoji i dokumentacija na hrvaskom jeziku (usp. M. Sironić, *Platon, Fileb i Teetet*, Naprijed, Zagreb, 1979., 155 d) .

¹⁷ UNESCO, *Learning to be*, Paris, 1972., str. 155.

ono dinamička vrijednost koja čovjeka ne potiče na neki aktivizam, nego na aktivnost. Time čovjek uranja u kontemplaciju nečega što ga nadilazi. Možda se posebnost čuđenja, odnosno udivljenja nalazi u tome što se u tom raspoloženju povezuju aktivnost i kontemplacija. No pritom valja odmah pojasniti da govoriti o čuđenju ne znači da se radi o nečemu što bi sličilo na nekakvo "carstvo snova", jer je čuđenje temeljna dimenzija ljudskoga bića koja ga kao osobu ne odvodi iz objektivnog svijeta, što također znači da ono može izvirati samo iz pozornoga promatranja onoga što je sadržaj čuđenja.

Odgov za čuđenje valja poimati kao pomoć osobi da dublje uđe u život. Naime, ako osoba samo letimično prelazi preko stvari ili sadržaja, ona neće imati priliku da se začudi ili zadivi. Zbog toga emotivnost koja prati čuđenje ne posjeduje onaj tko je površan u promatranju života; sposobnost za čuđenje razvio je onaj tko je sposoban zaustaviti se na stvarima da ih promatra kako bi se na njima "odmorio". Samo postojanim i dubokim promatranjem života oko sebe i u sebi, čovjek postaje svjestan da ono što promatra ima različite aspekte, tajnovitosti i nedokučivosti. To znači, da se čovjek, kada se otvara stvarima, ujedno i čudi, jer otvaranje stvarima i čuđenje koračaju zajedno. Kako se malo pomalo otvara zbilji koja ga okružuje, čovjekovo oko sve se više otvara i ispunja čuđenjem, koje postaje, slikovito rečeno, odijelom njegova duha.

Ove uvodne refleksije obuhvaćaju kako odgoj i obrazovanje u općem smislu, tako i religiozni/vjerski odgoj. Naime ako čovjek u sebi razvije sposobnost čuđenja kao "odijela svojega duha", to onda postaje temeljni stav njegova bića. Ta sposobnost dubokom je povezana s pitanjem njegove religiozne/vjerske dimenzije; čovjek s razvijenom sposobnošću čuđenja spoznaje da se nalazi u zbilji (života) koja je neistraživa i neizmjeriva. Ako je čovjek spreman promatrati život u njegovoj ukupnoj složenosti, on ga iznenađuje mnoštvom pojava koje ne uspijeva do kraja shvatiti ni opisati. Drugim riječima, otvaraju mu se oči za prisutnost *nečega* ili *nekoga* što ga nadilazi. To "nešto", u ovisnosti o pozitivnom ili negativnom iskustvu, filozofski se može različito nazivati; to je jedan od načina priznavanja onoga što se ne može do kraja dokučiti. U religioznom čovjeku iz tog iskustva nastaje religiozno raspoloženje čuđenja i molitveno hvalbeno izražavanje.¹⁸

Opće je mišljenje da je čuđenje vlastito djetetu, pjesniku i umjetniku, ali i starijim osobama koje su umjele život provoditi

¹⁸ Usp. G. von Rad, *Israél et la sagasse*, Labor e Fides, Geneve, 1970., str. 190; 339 ss.

promatrajući ga oko sebe u kontemplaciji, jer se na taj način sve više otvaraju njegovu obzorju. Pritom je potrebno voditi računa o tome da se ta emocionalna sposobnost u djetetu ne ugasi. Činjenica da čovjek sve više gubi smisao za iznenađenje, danas se povezuje s jednim od propusta suvremenoga odgoja; problem je zapravo u tome što se već i generacije mladih naraštaja ničim ne iznenađuju. Zbog toga je dio odgovornosti na odraslima, koji su odgovorni za odgojno-obrazovni koncept u narodu kako bi u mladim naraštajima sposobnost za čuđenje ostala budnom. Za tu zadaću potrebno je primjereno umijeće s primjerenim sadržajem. Bez te pretpostavke postoji opasnost da se ta ljudska sposobnost ugasi. Zadaća je, dakle, odgojitelja i učitelja da za razvijanje čuđenja mladome čovjeku pruži kvalitetan sadržaj i na taj ga način postupno uvede u doživljajno spoznavanje života koji ga okružuje.

Međunarodno povjerenstvo za razvoj obrazovanja za 21. stoljeće u svojem Izvješću UNESCO-u ukazuje na jedan od problema suvremenog obrazovanja tvrdnjom da je ono "izvlašteno",¹⁹ naglašavajući da obrazovanje mora pojedincu omogućivati osobno ispunjenje.²⁰ Na taj način, u tom kontekstu, razvijanje čuđenja, odnosno udivljenja kao antropološkog potencijala svakoga ljudskog individuuma ulazi u jedan od četiri "potpornja" suvremenoga obrazovanja.

2.2. Odgoj za čuđenje u komunikaciji s parabolama

Bez sumnje Evanđelje pruža takav sadržaj kojim se razvija sposobnost čuđenja. Pritom se posebno misli na neke parabole o "kraljevstvu nebeskom", pred kojima se oči djece upale nekim dalekosežnim svjetlom. Valja govoriti o onim parabolama koje opisuju "kraljevstvo nebesko" kao sićušnu stvar, koja samo što ne izmiče pogledu, ali zbog iznenađujućeg čuđenja ona postaje velika. Zahvaljujući teorijskim istraživanjima i praktičkim provjerama

¹⁹ Radi se o apstraktnom znanju "na uštrb drugih kvaliteta kao što su imaginacija, komunikativna sposobnost, sposobnost vođenja, osjećaj ljepote i duhovne dimenzije postojanja, ili manualna umijeća". (J. Delors, *Učenje: blago u nama. Izvješće UNESCO-u Međunarodnog povjerenstva za razvoj obrazovanja za 21. stoljeće*, Educa, Zagreb, 1998., str. 59).

²⁰ "Učiti biti" naziva se jednim od četiriju "potpornja" suvremenog obrazovanja. U tom smislu tvrdi se da "širokom, sveobuhvatnom određenju učenja trebalo bi biti cilj omogućiti svakom pojedincu otkriti, izvući na površinu i obogatiti svoj stvaralački potencijal, otkriti blago koje leži u svakom od nas" (Isto, str. 96).

moglo bi se zaključiti kako parabole za sve životne dobi u sebi sadrže neiscrpiv koeficijent komunikacijskoga potencijala.²¹

2.2.1. Parabole objaviteljice otajstva "kraljevstva nebeskog"

Evandjelje poziva na kontemplaciju otajstva kraljevstva nebeskoga u dvjema različitim situacijama, u početku i završetku uspostavljajući tako pred očima slušatelja kontrast između male stvari (koja jedva da se može vidjeti) i velike stvari. Ono što je pak u svemu tome iznimno, jest činjenica da velika stvar proizlazi iz male.

U Evandjelju se opisuje gorušičino zrno (Mt 13,31-32; Lk 14,18-19). "Gorušičino zrno najmanje je među svim zrnima." U Isusovoj domovini Izraelu ono nije veće od vrška igle, pa ipak naraste stablo (dendron), na kojem se gnijezde ptice nebeske.

Evandjelje također opisuje ženu koja umijesi tri mjere brašna s kvascem, tako da tijesto uskisne, te se od male mjere brašna preobliči u veliki kruh (Mt 13,33; Lk 13,20,21).

Ništa manje čuđenja vrijedna nije ni priča o onom zrnu koje seljak posije u zemlju i koje proklija i raste, a da on i ne zna kako, jer zemlja sama od sebe stvara najprije struk, potom klas i konačno pun klas zrnja (Mk 4,26-28).

Sve tri parabole ukazuju na dva krajna trenutka jednog procesa bez zadržavanja na razvoju, naglašavajući tako kontraste između maloga i velikoga te velikoga što proizlazi iz maloga. Razvoj života toliko je čuđenja vrijedan da ga se ne može uhvatiti za vrijeme njegova procesa, već se očima promatrača nameća onda kad se je proces na neki način ostvario; nitko (nikada) nije vidio kako raste trava niti kako se raspupa cvijet, ali svatko može iskusiti čuđenje zbog iznenadne proljetne preobrazbe polja koja se poput plašta rastvorila pred ljudskim očima nakon zimske ogoljelosti. Ili zar se može zaboraviti iskustvo čuđenja nad iskljalom mladicom (iz truleži). *Parabole* pomažu da se ljudsko biće zadrži u takvom raspoloženju duše, ali ne i da se na tome zaustavi. Malo sjeme i kvasac služe samo kao "odskočna daska" ili kao "kotač zamašnjak" ljudskom duhu kako bi dosegnuo dublju razinu života i tako naslutio njegovo opće osmišljeno značenje. Polazeći, dakle, od *malih znakova*, čovjek

²¹ U Prilogu 2 donosi se model kao sažeta priprema za rad s odraslima koja je više puta u različitim prilikama provjerena u praksi s nakanom da se utvrdi kako odrasli moraju posjedovati vlastito iskustvo kao preduvjet rada s djecom.

opazi da se slično "čudo" događa u čitavome svijetu. Jer maštom se može predočiti da je u čitavom svijetu na djelu snaga koja stalno premašuje obećanja.

To je zapravo ono što osobu u komunikaciji s *parabolama* upućuje na tajnu stvaranja. Naime, ovdje je na djelu snaga (života) koja nadmašuje ljudsku sposobnost. Dah života koji je na djelu da nabubri malo gorušičino zrno i da postane visoko stablo kao da upućuje na disanje svega stvorenja i tako privlači čovjeka da se uključi u veličanstveni proces koji se začudno događa tako da iz *manjega* nastaje *veće*. Promatrajući to malo sjeme koje samo što se ne gubi na dlanu ljudske ruke, svijet koji nas okružuje malo-pomalo čovjeku postaje transparentan te se može naslutiti da je u njemu na djelu izvanredna stvaralačka snaga života, koja je na neki način i njegova, jer osjeća da ona i u njemu djeluje, kako u njegovoj tjelesnosti tako i u njegovoj duševnosti te da ga istodobno posvema nadilazi.

Svakako valja primijetiti da se u spomenutim *parabolama* izravno ne spominje ime Božje, ali je u njima prisutna vrlo očevidna prisutnost Božja, koja kao da šuti, jer čovjeka koji s njima komunicira stavlja pred zbilju u koju je i on sam uvučen i koja mu, dok ga želi nekamo ponijeti, isto tako nastoji izmaknuti. Otkriti sebe u tom komuniciranju kao dio te stvaralačke tajne života, znači zapravo osjetiti se ispunjenim dubokim čuđenjem.

Izustiti riječ *parabola*, znači dvije stvari: podsjetiti na književnu vrstu i metodu poučavanja, odnosno komuniciranja. Prije spomenute *parabole* u praksi su opisane kao parabole objaviteljice ("kraljevstva nebeskoga"), jer one osobi koja s njima komunicira *objavljuju* tajnu stvorenoga svijeta i uvode ga u kreativnu kontemplaciju. Možda je u tome razlog zbog kojeg ih dijete koje je, kako je već istaknuto, po naravi metafizičko i kontemplativno, prihvaća s tolikom lakoćom i u tako šutljivoj sabranosti. *Parabole* pružaju element za razmišljanje koji se može sve više (ra)širiti. U *parabolama* nema opasnosti da dijete ubrzo naiđe na granicu pred kojom bi se zaustavila njegova meditacija i ugasilo njegovo čuđenje.

Parabole su zapravo sadržaj kojim se dijete uvodi u tajnu života. S pravom se danas mnogi trude oko odgoja za religioznu interpretaciju života kako bi se shvatili znakovi stvorenja. No ne smije se zaboraviti da se u takvu interpretaciju osoba uvodi u dobi kada je za to sposobna, i to na primjerenom razini. Drži se da je (već) predškolska dob sposobna za takvo uvođenje i da razina treba biti metafizička i u globalnom smislu.

Zadaća odgojitelja ne sastoji se isključivo u tome da pomogne djetetu razlikovati ovaj ili onaj znak (element); njegova je zadaća daleko složenija: da pomogne djetetu kontemplirati čudo u sebi. Dijete uživa zbog toga što je uspostavilo odnos s Bogom. Taj osjećaj uživanja koji liči na "zaljubljenost" proširuje se i u odnosu na ostale ljude i stvari u kojima se očituje stvaralačka snaga života (dah Božji), u svemu onome što se biblijski naziva "kraljevstvom nebeskim". U pozadini takve globalne stvaralačke ljubavi za život svaka njezina manifestacija konkretno se ostvaruje u ljudima i stvarima. Ali pojedinost čovjek neće moći zavoljeti ako on život naprosto ne doživi kao čudo darivanja koje i njega samog obavlja i prožima. Dijete će pojedinosti (života) doživljavati kada mu se oči, kojima zbilju života pomno promatra i kontemplira, otvore nad širokim obzorom koji ga okružuje i nad tolikim drugim elementima koji se u njemu nalaze.

No, dijete ne smije u ovaj trenutak ući nepripremljeno. Ako već u predškolsko doba dijete bude doživljavalo religioznu dimenziju života u cjelini, to će mu omogućiti da i pojedinosti (u svim razvojnim fazama svojega života) doživljava pod religioznim vidom. Djetetu se pogled na život proširuje, ali ono će život moći promatrati i u pojedinostima, uz uvjet da mu se omogući susretanje sa životom i da već posjeduje globalnu viziju života. Ako čovjek već u najranijem djetinjstvu (u predškolsko doba) ne dobije ključ za interpretaciju nekog znaka, onda se pomoć u kasnijim razvojnim fazama (školskoj dobi) da interpretira ovaj ili onaj znak, može pokazati površnim i uzaludnim poslom. Tako se čini da se ljudski duh kreće od središta prema periferiji, od bitnoga prema sekundarnom, od globalnoga prema posebnom.²²

Komunikacija s pojedinostima koja nije dobro pripravljena lako bi se mogla svesti na nešto što polazi od odrasloga (odgojitelja), a da ne izvire iz duše samoga djeteta. Ne smije se zaboraviti da se praksa vrlo često zaokuplja pojedinostima prije nego se dadne cjelina. Potiče se dijete da u ovoj ili onoj osobi, ovome ili onom događaju nasluti trag Božji, a da se pritom ne posveti dovoljna briga uvođenju u kontemplaciju "čuda" života u sebi. Zato se ne smije zanemariti rano djetinjstvo. Naime, to je dob u kojoj se život cjelovito doživljava. Zanemariti, dakle, tu životnu dob, značilo bi propustiti da se stvore temelji za budući odgoj. Sama forma *parabole* veoma je mudra. Ona dvojako zaokuplja pozornost djeteta: svojim *malenim obličjem*

²² Usp. P. Ricoeur, *Finitude et culpabilité*, Aubier-Montaigne, Paris, 1960., Vol. I., str. 24.

(poznata je sposobnost djece da otkriju male stvari i da ih promatraju s velikom pomnjom) i svojim *kontrastom* koji prikazuje nešto što je veliko.

Početak razgovora s djecom (zajednička meditacija kao jedan od metodičkih postupaka) što ga odgojitelj uspostavlja nakon pripovijedanja/čitanja parabole mora poći upravo od te spoznaje.²³ Valja naime naglasiti da se na osnovi toga može oblikovati vrlo dinamičan postupak za vođenje razgovora: *kako li je jaka snaga koja može malo sjeme pretvoriti u stablo (ili klas pun zrnja; ili mala količina vode i brašna u krasno nabujalo tijesto)! Možemo li i mi to učiniti? Može li se naći neki čovjek da načini nešto slično ovome? Istina, mi možemo načiniti velike stvari, ali tako da mnoštvo malih stvari sastavimo zajedno; ali stablo je naraslo iz jednoga sjemena; ono se razvilo samo iz jednog sjemena; od koga dolazi tako čudesna snaga života?*

To je samo početak razgovora (zajedničke meditacije) koju će odgojitelj uspostavljati s djecom. Postupak koji bi trebao uslijediti morat će proširiti krug koji se uspostavio pravim razgovorom: *čudesna snaga koja se nalazi u sićušnom gorušičinom sjemenu djeluje u svim sjemenkama gdje god na ovom svijetu one bile prisutne; kada ugledamo visoko stablo, čini nam se nemogućim da je ono izašlo iz jednog malog sjemena; pa ipak je tako! I to se događa na svim poljima svijeta. Kako samo mora biti čudesna ona snaga koja obavlja svijet da se sve to dogodi! A možemo li tu snagu promatrati još bliže, sasvim blizu nas? Sljedeća pitanja će pomoći da tu istu čudesnu snagu djeca naslute i prepoznaju u nama samima: *kad smo se rodili, bili smo sasvim mali! Pogledajmo sada naše tijelo i dotaknimo ga; koliko smo visoki? Koliko su dugačke naše ruke, naše noge? Je li naša zasluga da su one narasle tako dugačke? A ako bismo htjeli biti viši ili niži, bismo li mogli to učiniti? Dakle, je li snaga kojom rastem moja ili nije? Je li nam tu snagu netko darovao? Tko nam je tu snagu darovao? A još je važnije što tada nismo znali ni govoriti niti smo mogli hodati, a kolike stvari sada možemo činiti?! I mi smo se promijenili i**

²³ Interpretirajući parabole u nakani da se uspostavi što dublja komunikacija među katehizandima, ne smije se zaboraviti kako sama činjenica da je *parabola* Isusova metoda nije nešto sporedno, jer ona pripovijeda o proživljenom životnom iskustvu koje, zatim, postaje *usporedna* za shvaćanje nečega što je od životne važnosti i što se ne može iskazati uobičajenim riječima (usp. C. Bissoli, *Il più piccolo che diviene il più grande. La logica del Regno di Dio*. u: Dossier catechista 1. Strumento per la formazione personale e di gruppo, 24 (2005.)1, 6.

mijenjamo se, u tijelu i iznutra u duši; narasli smo i rastemo, veličanstveno smo se promijenili i mijenjamo se iz manje u više. Kada smo jednom dovoljno narasli u tijelu, zaustavit ćemo se i više nećemo rasti uvis, ali unutra, u našoj duši, i dalje ostaje snaga kojom rastemo, da bismo bili "sve veći", tako da iznutra rastemo cijeloga života. Kao da to "kraljevstvo" u nama raste cijeloga života, sve dok ne umremo, a i poslije smrti; smrt je samo novi i vrlo važan prijelaz iz manje u više.

Čini se da *parabole* koje djecu i odrasle uvode u tajnu života mogu poslužiti i za uvođenje u *tajnu smrti*. Smrt se u njima doživljava kao trenutak preobrazbe samoga života. Ta velika zbilja u koju je čovjek uronjen jest život, a i smrt je prijelaz u "više" i "bolje". Ne smije se doduše zaboraviti da za osobu u ranom djetinjstvu (predškolska dob) nije odgojno primjereno isticati činjenicu da malo sjeme mora umrijeti kako bi donijelo plod; da "manje" postane "veće" uz uvjet da umre. Tu slojevitost u paraboli treba za neko vrijeme odgojno komunikacijski "izolirati", jer što su sadržaji veći, to ih treba postupnije komunicirati. Ono na što se u radu s najmanjom djecom valja usredotočiti, jest činjenica da ni smrt ne može u odrastanju zaustaviti gibanje života prema "većem". Konačno, postoji još jedan važan aspekt kojemu ove *parabole* u vjerskom odgoju pridonose komuniciranjem. Radi se o religioznom osmišljavanju ljudskog tijela. Kako je već istaknuto, *parabole* su metodički primjerene da dijete, komunicirajući s njima, doživi svoj fizički razvoj i promjenu koju ono može utvrditi da se događa u njegovu tijelu i da ta snaga ne dolazi od njega. Dijete može doživljavati da ono nije gospodar te snage, niti može njom upravljati kako bi ono htjelo.

Postoji u čovjeku, kao i u cijelom svijetu snaga života, koja mu izmiče i koja nikada neće moći nastati sama od sebe. Ako čovjek tu snagu vidi na djelu u svojim udovima, to se događa zbog toga što mu je ona darovana. Takav doživljaj pomaže djetetu da svoje tijelo promatra s osjećajem zanosnog (u)divljenja i da se prema njemu odnosi s velikim poštovanjem. Tijelo, isto kao i sjeme, postaje otajstveni "znak". Svaki dio svojega tijela dijete doživljava u svjetlu *Beskonačnoga*, a da nimalo ne izgubi na svojoj konkretnosti te se tako otkriva u novom dostojanstvu. Drugim riječima, *parabole* su također dragocjen sadržaj u odgajanju za seksualnost. Naime, vjeroučitelj ima u tome specifičnu zadaću. A. Berge²⁴ tvrdi da obitelj ima zadaću uvoditi dijete u tajnu seksualnosti u okvirima one

²⁴ A. Berge, *Education sexuelle chez l'enfant*, PUF, Paris, 1970.

afektivne topline koju samo roditelji mogu razvijati. Zatim nastupa škola, čiji je zadatak da učenika o tome u znanstvenom smislu informira. I konačno, treći aspekt seksualnog odgoja i naobrazbe odnosi se na religiozno obzorje. Ljudsko tijelo zaista je veličanstveno građeno. Rođenje je povezano s činom ljubavi što povezuje dvije osobe koje tako prenose život. To prenošenje života valja doživjeti pod vidom onoga što je lijepo i važno. U to treba još dublje ulaziti. Tako će se doći do izvora života koji se nalazi u živome Bogu koji daje život, čuva ga i štiti. Zasigurno da je u tome sadržana specifičnost zadaće vjeroučitelja glede seksualnog odgoja. Prema tome, zadaća odgojitelja u vjeri predškolske djece sastoji se u tome da dijete život nasluti i doživi u najdubljim korijenima.

2.2.2. Parabole o vrijednosti "kraljevstva nebeskog"

Uz spomenute *parabole* ima i drugih koje su se u radu s djecom pokazale veoma prikladnima. Radi se o paraboli o trgovcu koji traži dragocjeni biser i kad ga nađe, proda sve što posjeduje da ga kupi (Mt 13,45-46). Radi se isto tako o *paraboli* u kojoj čovjek poljodjelac kopajući njivu nađe "sakriveno blago" i "sav radostan" proda sve što ima da kupi tu njivu (Mt 13,14). Obje parabole, istodobno, uvode u kontemplaciju i akciju. Ima doduše u njima nešto što je na prvi pogled asketsko, jer se oba lika odriču svega što imaju. Za tu slojevitost prisposode predškolci ne pokazuju zanimanje. To je aspekt koji odgovara unutaranjem raspoloženju preadolescenata ili adolescenata. Dvije spomenute prisposode stimuliraju u predškolcima kontemplaciju te ih tako utvrđuju u onome što je došlo do izražaja u prikazu prve skupine prisposoda: tolika je vrijednost "kraljevstva nebeskog" koje se nalazi u nama da je ono vrijednije od bilo koje druge stvari. U metodičkim postupcima valja se usredotočiti na dragocjeni biser ("kako samo krasno izgleda!"), i na sakriveno blago (koje je sastavljeno, "tko zna od kakvih samo blistavih kamena"?!), a ne na ono što čovjek poduzima da bi ga stekao, jer predškolska dob nije vrijeme u kojem se mora nešto "činiti" ili "poduzimati". Cilj vjerskog odgoja, odnosno naviještanja nije u tome da se dijete u ovom trenutku uvede u neko moralno ostvarenje, nego da se "ostvaruje ljudsko biće" koje će se istom kasnije izraziti u određenom načinu življenja. Ta skupina *parabola* kao i prva skupina, premda drugačije, zaokupljaju dječju pažnju svojim (u)divljenjem kraljevstvu i osjećajem sreće što mu se može pripadati. Čini se da ove *parabole*, zbog toga što ih je moguće primijeniti u sve širim prostorima života, mogu pružiti djetetu sadržaj meditacije koji ga neće razočarati, nego zadiviti.

2.3. Katehetsko-komunikacijski pristup parabolama kao simboličkom znaku

Komuniciranje djece s tim parabolama metodički se, najprije na početku meditacije, ostvaruje stvaralačkim pripovijedanjem, odnosno svečanim čitanjem. U komuniciranju s parabolom o gorušičinu zrnju, kvascu i zrnju koje samo raste, djeca za osobni rad imaju na raspolaganju tekst u formi izražajnog pripovijedanja (koji su najprije recipirali) i u izvornom pisanom obliku. Ako djeca znadu pisati, često vole tekst prepisivati ili pak ilustrirati. Valja napomenuti da za ove *parabole* nema nekog pravog materijala za rad. *Radni materijal* za ove prisposode je (cijeli) svijet, uključujući i vlastito tijelo. Tako se zbog posebnog dosega ove parabole ne daju zatvoriti u radni materijal u pravom smislu riječi. No, ipak bi se mogle posaditi sjemenke i promatrati njihov rast. Moći će se također, kad se radi o *paraboli* o kvascu, zamijesiti tijesto u dvije različite posude. U jednu posudu stavi se samo brašno i voda, a u drugu se doda kvasac. Nakon toga se posude s tijestom pokriju, a otkrije ih se samo na koncu susreta da bi se utvrdila razlika koja postoji među njima, a koja se pojavila snagom kvasca. Snaga kvasca takva je da ne samo što mijenja volumen tijesta nego i njegovu boju, okus i miris.

U *parabolama* o blagu i biseru nalazi se aktivnost koja se može predstavljati materijalom koji se djeci predstavi poslije zajedničkog čitanja te im se stavi na raspolaganje zajedno s tekстом.²⁵

Za bolje razumijevanje, ne smije se zaboraviti da je metoda parabole zapravo metoda *simboličkoga znaka*.²⁶ Iz onoga što je dosad rečeno očito je da u prvi plan dolazi religiozno/vjersko obilježje metode simboličkih znakova. To je metoda u kojoj kateheta postaje svjestan njezinih granica. I upravo iz doživljavanja tih granica u kateheti nastaje osjećaj dubokog poštivanja, jer se on nalazi pred *otajstvom* koje je neistraživo i neprotumačivo; što znači da se ono ne može do kraja ni opisati ni definirati.²⁷ O tom *otajstvu* može se

²⁵ Od drvenoga materijala može se načiniti ambijent koji će predstavljati kuću trgovca u koju je on nagomilao puno kovčega s dragocjenostima. Ali, nakon posljednjeg putovanja na kojem nalazi dragocjeni biser, trgovac se oslobađa mnogih (lažnih) bisera, a u kući ima samo jedan jedini - onaj najdragocjeniji.

²⁶ "(...) παραβολή ha nel N.T. il significato (...) di simbolo (hebr. 9,9; 11,19; cfr. Mc. 13,28)." (J. Jeremias, *Le parabole di Gesù*, Paidea, Brescia, 1973., str. 20-21).

²⁷ "...come in ogni paragone, chi ascolta la parabola viene illuminato su ciò che Gesù vuol dire, ma insieme avverte che la verità è ancora più profonda, come quando una mamma dice al suo bambino: 'tu sei il mio tesoro'. Le parabole nella Bibbia servono per esprimere le realtà più grandi, come Dio. Ci illuminano ed insieme ci spingono a cercare ancora" (C. Bissoli, *Il più piccolo che diviene il più grande*, cit. čl., str. 6).

metodom aludiranja i domišljanja tek ponešto izgovoriti. U metodi *parabole*, odnosno u metodi znakova kateheta postaje svjestan da je ljudska spoznaja uvijek tek približna. Istobno *metoda simboličkih znakova* je puna poštivanja i obzira prema katehizandu i prema njegovim sposobnostima. Za razliku od metode *definicije*, koju u procesu poučavanja-učenja svi katehizandi moraju prihvatiti u istom času i na jednak način, u *simboličkom znaku* svaki će katehizand osobno ponirati u sadržaj na svoj način i u različitu ritmu, budući da se pruža mogućnost za osobni rad. Naravno, to će se događati unutar onih granica koje postavlja sam *simbolički znak* i mogućnost (velike) kreativnosti koja iz toga proizlazi. Ovakav metodičko-komunikacijski pristup na poseban način djeluje odgojno i na samog katehetu. Slijedeći *metodu parabola*, kateheta kao odrasla osoba svjestan je da nad katehizandom (pogotovo ako je još dijete) neće moći voditi takav nadzor kojim bi mu uspijevalo ući u njegov stvaralački rad, jer za takvo što ne postoje nikakvi testovi ni mjerila. Da bi, dakle, kateheta mogao voditi nadzor, morala bi postojati neka zajednička mjera, a takvo što ne može postojati kad se slijedi metoda *simboličkih znakova* koja katehizandu pomaže pri ulaženju u otajstvenu zbilju. Dakle, kateheta koji slijedi *metodu simboličkih znakova* osjetit će da se nalazi u nekom bespomoćnom položaju, jer neće imati nikakvih sredstava za nadzor koja bi bila pouzdana. No, to siromaštvo, odnosno bespomoćnost znači zapravo i veliko bogatstvo vjere.

Isto tako, *metoda simboličkih znakova* odgaja za poniznost. To je ona vrlina koja se definira kao stožerna krepost za kršćanina. Ona je potrebna kako katehizandu tako i kateheti. Naime, *metoda metodičkih znakova* u katehizandu ne stvara uvjerenje da je sve naučio i da je znanje iscrpio do krajnih granica. Zahvaljujući *metodi simboličkoga znaka* koja samo aludira, znakovi nikada ne iscrpljuju svoje značenje. Cilj će se uvijek nalaziti s one strane onoga što se vidi, čuje ili dodiruje. Tako će se pred katehizandom i katehetom otvarati obzorje koje će postajati sve veće i veće. Pred porukom navještaja (*kerigme*) koja je neistraživa i pred njezinim neiscrpivim bogatstvom, i jedan i drugi osjetit će se i malenim i velikim. Malenim, jer se nalazi pred *otajstvom*, velikim, jer mu je dano da na neki način uranja u to naslućeno otajstvo i osjeti njegovu veličinu koja mu je darovana.²⁸

²⁸ Tako je skupina djece radila na temi krsnoga svjetla. Zahvaljujući dinamici komunikacije sa znakom krsnoga svjetla, ta skupina djece došla je do trenutka za molitveno izražavanje. Katehistica je nastojala da djecu uvede u molitvu, pa ih je zato poticala riječima: "Što možemo reći Bogu koji nam je dao ovo svjetlo, tako

Poniznost i udivljenije dva su stava koji se međusobno dozivaju i nadovezuju. I doista, *simbolički znakovi* upravo zato što nikada ne iscrpljuju svoje značenje (označeno), nezamjenjivo su sredstvo za podržavanje emocionalne budnosti onih osjećaja koji su za pojedine životne dobi vlastiti i koji igraju veliku ulogu u razvijanju katehizandove vjerske dimenzije (*homo religiosus*). U razvijanju religioznog značenja simboličkih znakova valja još dodati da primjena *metode simboličkih znakova* dovodi u pitanje tvrdnju kako je nemoguće govoriti o Kristu nekome koji nema nikakve ideje o Bogu. Međutim, da se nasluti *Onoga* koji je transcendentan, ne može se zaobići *simboličke znakove*, a najveći među *znakovima* za Nebeskoga Oca je Isus Krist – *Emanuel* (Bog-s-nama). Znakovi na neki način nastavljaju utjelovljenje i svaki znak dolazi od Krista, *praznaka* (*prasakramenta*) i u povezanosti s njim poprima svoje značenje.²⁹ Po svojoj naravi *simbolički znak* ne dopušta čovjeku da se zatvori u ovaj opipljivi svijet. *Simbolički znak* ga otvara prema transcendentnom. Simbolički znak, dakle, postaje sredstvo za odgajanje u vjeri. *Metodom simboličkih znakova* vjera se spoznaje kao nešto što nadilazi osjetilni svijet. *Pomoću simboličkih znakova* čovjek stječe naviku da se ne zadržava na onome što njegove oči gledaju i što njegove ruke dodiruju, nego da na obzorju traži različite sadržaje od onih koje dohvaća svojim osjetilima. Uvođenjem u govor *simboličkih znakova* katehizand se osposobljava za neku vrst unutarnje, duhovne lakoće. Ne postoji, to je zaključak razmišljanja o *metodi simboličkih znakova*, neki prvi moment koji bi bio nekako široko teistički, a da ne bi bio konkretiziran u *znaku*, a zatim neki

divno svjetlo?" Jedna djevojčica joj je odgovorila: "Da smo mali", a jedan dječak je rekao: "da smo dobri", i još jedno dijete kao da je htjelo ispraviti dvoje svojih prethodnih sugovornika dodalo je: "Da smo veliki" (usp. Isto, str. 166).

²⁹ "Tra i 'segni-realtà' del NT il primo e fondamentale 'segno' è Cristo in sé stesso, in quanto sacramento della realtà eterna, che è il rapporto d'amore di Dio all'uomo. In altre parole: l'amore di Dio per l'uomo è la realtà della quale Cristo nella sua esistenza umano-divina è il 'segno' (...) In Gv 6,28 Cristo si proclama personalmente come colui che fugge da 'segno di dio'. Il termine greco usato ci riporta a 'sphragis' = segno che è per autonosiasia il 'segno' sacramentale cristiano, in quanto è sinonimo del 'sacramento' (=segno sacro) del Battesimo-Cresima, e sta ad indicare una 'realtà di consacrazione' ottenuta attraverso un 'segno'. In questo caso Cristo stesso, con il suo gesto di dare da mangiare agli affamati, si presenta come segno garante della volontà di dio e del suo intervento salvifico, che consisterà nel dare il 'pane della vita vera' al mondo. Questo valore 'segnale' di Cristo è espresso ripetutamente da S. Paolo, quando parla di Cristo come del 'sacramento' (Col 1,27;Ef 3,3.9)... (S. Marisli, *Segni del mistero di Cristo...*, cit. dj., str. 43-44).

drugi moment specifično kršćanski. Susret s Kristom, *praznakom*, otvara čovjeku prostore transcendencije koja nema granica.

ZAKLJUČNO RAZMIŠLJANJE

U predstavljenom diskursu je ponajprije došao do izražaja teološko-pedagoški smisao metode παραβολή, u čemu također postoje razine komuniciranja s predloženim sadržajima koje ostvaruju katehizandi. Pritom je istaknuta i *antropološka vrijednost* izabranih parabola kao teme u procesu katehizandova odrastanja.

Metodičke upute za rad s predloženim parabolama odnose se na metodičke pristupe kojima se, polazeći od evociranja i oživljavanja temeljnih općeljudskih iskustava, katehizandi uvode u bogate slojeve vjerničkih iskustava.

U nastavnim planovima i programima kao i u udžbenicima kateheta bi trebao temeljito razmotriti izbor *biblijskih parabola* u ponuđenim sadržajima, te glavna metodička polazišta u oblikovanju pojedinih modela.

Izbor parabola treba se temeljiti na razvojnopsihološkim osnovama katehizandata. Nadalje valja duboko poštivati narav *parabole* kao biblijskoga teksta, osobito njegovu dubinu, odnosno višeslojnost, koja se očituje kao mogućnost i svojevrsan poziv za sve dublje i cjelovitije doživljavanje, te narav katehizandova bića, tj. njegovu otvorenost intenzivnom gledanju, čuđenju i divljenju.

Možda je korisno podsjetiti da je u svakoj životnoj dobi katehizandata potrebno voditi računa o interesima za duboko doživljavanje i zamišljanje (fantazijsko stvaranje) *parabola*. Osim toga, treba se pitati koliko konkretni katehizand intenzivno komunicira – i to svojom intuicijom i naslućivanjem – i s onim slojevima sadržaja (teksta) u koje ne može racionalno proniknuti i s kojima (ili još točnije: o kojima), najčešće, ne može verbalno komunicirati.

I upravo te dimenzije katehizandova komuniciranja s *parabolama* kao sadržajima trebaju biti stalno nazočne u katehetskim komunikacijskim modelima za ostvarivanje kateheze. Treba imati povjerenja u katehizanda da će svojom intuicijom proniknuti u neke od bitnih slojeva evandeoskih tekstova te u značenje, odnosno smisao *parabola*. Dakako, takav pristup implicira još jednu dimenziju katehizandova stvaralačkoga komuniciranja s pojedinim sadržajima, a to je *sloboda* koja ohrabruje čitatelje različitih dobi da u ponuđenom

sadržaju prime koliko mogu i da intuitivno naslute kako je sadržaj koji su susreli toliko bogat i živ da mu se valja ponovno vraćati. Takav pristup iznimno je važan u općeljudskom i vjerničkom rastu katehizanda pojedine životne dobi, jer se u njemu taloži iskustvo povjerenja koje mu je tijekom komuniciranja s biblijskim i ostalim sadržajima bilo darovano te iskustvo poziva da trajno raste.

Kvalitetno primanje sadržaja *ponuđenih parabola*, odnosno stvaralačko komuniciranje s njima omogućeno je primjenom prikladnih metodičkih pristupa koji istodobno vode računa o razvojnopsihološkim obilježjima katehizandada te o naravi različitih sadržaja. Među metodičkim postupcima koji bi se trebali ostvarivati u katehezi *parabola*, može se ponuditi stvaralačko slušanje katehetina meditativnoga govorenja, u vidu katehizandova osobnog meditativnog susreta s ponuđenim sadržajima, te različiti oblici stvaralačkoga izražavanja: likovnoga, scenskog, verbalnog, kao specifičan oblik stvaralačkoga izražavanja, vrlo vrijedan za postupan razvoj katehizandovoga osobnog govora vjere, posebno bismo istaknuli molitveno izražavanje.

U ovom kontekstu valja razmotriti literarno-komunikacijsku i religiozno-pedagošku ulogu katehizandovoga meditacijskog poniranja, katehizandove identifikacije te ulogu katehizandova stvaralačkog izražavanja pokretom. U radnim modelima na temu *parabola* (v. Prilog 2.) istaknutu komunikacijsku ulogu ima i proces identifikacije, odnosno poistovjećivanja. Riječ je o psihološko-pedagoškom procesu, odnosno o metodičkom postupku koji vrlo cjelovito uvodi katehizanda u suživljavanje i poistovjećivanje s biblijskim *dogadanjem*. Proces identifikacije u takvim modelima omogućuje katehizandu da cjelinom svojega bića živi u "svijetu". Dubljoj osobnoj identifikaciji umnogome pridonosi i jezična struktura meditativno-poticajnih predložaka. Pritom se osobito misli na sadržajne predloške u kojim je nazočan upravni govor, jer on spontano pridonosi oslobađanju djece za neposredno i osobno suživljavanje sa *sadržajnim dogadanjem*. Komunikacijski poziv koji tekst odašilje slušatelju još je izravniji i jači ako se kateheta u komunikaciji s katehizandima služi tzv. "ja-iskazima", tj. iskazima u prvom licu. Stvaralački ostvarena identifikacija često spontano prelazi u različite oblike izražavanja, a za katehizande najmanje životne dobi iznimno je važno izražavanje pokretom i likovno izražavanje, jer se u tim oblicima izražavanja najcjelovitije stvaralački "izriču" rezultati doživljavanja, zamišljanja, identifikacije i svojevrsnog "razumijevanja" i onih slojeva sadržaja koji su djetetu

racionalno “nedohvatljivi” i o kojima se još ne može dosta cjelovito verbalno izražavati.

Ono što je možda najvažnije u metodičkim pristupima *parabolama*, jest činjenica da se u njima otvara prostor za razvijanje autentičnog čuđenja i divljenja u katehizanda. Pretpostaviti je da će upravo čuđenje i divljenje, kao temeljni stav katehizanda u otkrivanju i primanju ponuđenih sadržaja, biti plodno tlo za razvijanje i njegovanje spontane i iskrene zahvalnosti i poštovanja te za razvijanje katehizandova osobnoga vjerničkog (osobito molitvenog) izraza.

Čini se opravdanim proširiti teorijsko promišljanje, kao svojevrsan znanstveno-teorijski sugovor, i o tri važna teorijska religiozno-pedagoška naglaska o kojima se u priručniku eksplicitno ne govori, ali koji se djelomično mogu “očitati” i osvijestiti u takvim komunikacijskim modelima, o kojima bi bilo potrebno više voditi računa u budućim cjelovitijim radovima s ovog područja.

Ponajprije valja progovoriti o svojevrsnoj imanentnoj poetici u katehizandovu odnosu prema *parabolama*/sadržajima, ali i u njegovu odnosu prema biblijskim tekstovima. Ima li takvih “poetičkih” iskustava u takvoj katehezi? Odgovor je, dakako, potvrđan, jer je u *parabolama* višestruko nazočna npr. povezanost malenoga-velikoga; velikoga što proizlazi iz malenoga; dinamika rasta, itd. Riječ je, dakako, o poetici koja je na tragu iskustava i stvaralaštva G. Bacherlarda, koji je svojim radovima³⁰ potaknuo mnoge metodičare da se, upravo u radu s djecom najmlađe dobi, usude povjerovati u intuiciju, u stvaralačku snagu slika (često gotovo arhetipskih) rođenih u djetetovoj mašti i doživljajnosti koje vode dijete ususret transcendentnome.

Nadalje, posebna vrijednost kateheze koja je namijenjena uvodenju katehizandada u svijet *prispodobe* sastoji se u tome što se može isticati vrlo dobra, a to znači uvjerljiva i razvijena sveza između *označitelja* i *označenoga*. Ta se sveza zapravo postupno razvija, u aktivnostima i cjelovitom komunikacijskom procesu u kojemu katehizand cjelinom svojega bića nastoji proniknuti u slikovite slojeve sadržaja (*parabola*), što će već kod katehizandada od najranije dobi biti bogato i produktivno uporište za naslućivanje bitnih gledišta *označenoga*. Naravno, vrijednost kateheze *parabola* bit će još veća kada se kod nas teorijski osvjetli i ta sveza, koja bi pomogla katehetama da bolje razumiju smisao mnogih metodičkih postupaka u katehezi *parabola* koje se u njoj mogu oblikovati.

³⁰ *Poetika prostora*, cit. dj., npr. str. 213-217.

Napokon, valja naznačiti kako sadržaji *parabola* i stil komuniciranja pridonose razvoju osobnoga govora vjere već u djece najranije dobi, u što se inače treba uvjeriti putem eksperimentiranja. Nadati se da će se upravo modelima kateheze čiji su sadržaj *parabole* poticati osobna i aktivna komunikacija i omogućiti katehizandovo osobno vjerničko (osobito molitveno) izražavanje, što postaje podlogom za razvoj osobnoga govora vjere shvaćenoga kao proces koji se razvija i mijenja tijekom čovjekova života.

Zaključujući, smjelo bi se ustvrditi da se u katehezi *parabola* otvara kreativan i primjeren religiozno-pedagoški i metodički put za postupno uvođenje katehiziranja svih dobi u duboke slojeve sadržaja vjere. Uvjerljivost i autentičnost takvoga pristupa očituje se gotovo u svakoj temi parabola, što potvrđuju povratne informacije iz praktičnih modela.

Izabrana literatura:

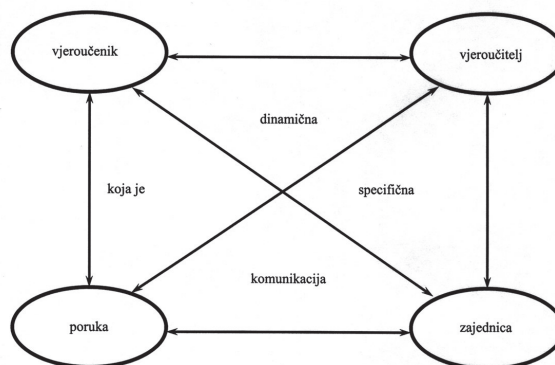
1. G. Bachelard, *Poetika prostora*, Ceres, Zagreb, 2000.
2. J. Baričević, *Katehetsko-komunikacijski pristupi u susretu s biblijskim tekstovima. O nekim uvjetima za kvalitetnu i što cjelovitiju komunikaciju s biblijskim tekstovima u religioznom odgoju i katehezi*, u: *Diacovensia* 2 (1994.) 1, str. 110-145.
3. W. Bartholomäus, *La comunicazione nella Chiesa. Aspetti di un tema teologico*, u: *Concilium* 14 (1978.), str. 165-187.
4. C. Bissoli, *Il più piccolo che diviene il più grande. La logica del Regno di Dio*. u: *Dossier catechista* 1. Strumento per la formazione personale e di gruppo, 24 (2005.), 1, str. 6-7.
5. J. Bluck, *Beyond technology. Contexts for Christian communication*, Geneva, WCC, 1984.
6. S. Cavalletti, *The religious potential of the child. Experiencing Scripture and Liturgy with Young Children*, Liturgy Training Publications, Chicago, 1992.
7. H. Franta - G. Salonia, *Comunicazione interpersonale*, LAS, Roma, 1979.
8. P. Germain, *Recherche d'un langage religieux pour notre temps*, u: *Vérité Vie* 22(1969.), br. 84/610, str. 1-15.
9. J. Geninasca - A. J. Greimas (ur.), *Segni e parabole. Semiotica i testo evangelico*, Elle Di Ci, Leumann (Torino), 1982.
10. S. Gregorii Magni, *Moralia in Job. Libri XI-XXII. Liber vigesimus I,1*, u: M. Adriaen (cura et studio.), *Corpus Christianorum. Series Latina CXLIII A*, Turnholti, 1979., str. 1003.

11. J. Habermas, *Theorie des kommunikativen Handelns*, 2 sv, Frankfurt am Main, 1981.
12. J. Jeremias, *Le parabole di Gesù*, Paideia, Brescia, ²1973.
13. C. Lochet, *Comunicazione ed evangelizzazione*, u: C. Beauvalet: *Dinamica cristiana della comunicazione moderna*, Roma, Ed. Paoline, 1971., str. 15-46.
14. K. Lowe, *Opening eyes and ears. New connections for Christian communication*, Geneva, WCC, 1983.
15. D. Mathieu, *Lacte d'interpretation de l' ecriture*, u: *Vérité Vie* 22(1969.) br. 84/611, str. 1-23.
16. V. Oklander, *Put do dječjeg srca*, Školska knjiga, Zagreb, 1996.
17. S. Orth, *Grosses Interesse an den Kleinen. Das Kind rückt in den Fokus der Theologen*, u: *Herder Korrespondenz* 57 (2003) 5, str. 255-260.
18. V. Poljak, *Didaktika*, Školska knjiga, Zagreb, ⁴1984.
19. M. Pollo, *Narrazione e linguaggio simbolico nella evangelizzazione*, u: *Note di pastorale giovanile* 15 (1981.) 5, str. 29-38.
20. P. Ricoeur, *Parole et symbole*, u: *Revue des Sciences Religieuses*, 1975., str. 147.
21. D. Rosandić, *Metodika književnog odgoja i obrazovanja*, Školska knjiga, Zagreb, 1986.
22. M. Scharer - B. J. Hilberath. *Kommunikative Theologie. Eine Grundlegung*, Grünewald, Mainz, 2002.
23. L. A. Schökel, *Današnji čovjek pred Bibijom*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1994.
24. A. Stamać, *Teorija metafore*, Centar za kulturnu djelatnost, Zagreb, ²1983.
25. A. G. Šabić, *Komunikacija s Biblijom kao književnoumjetničkim djelom*, u: *Bogoslovska smotra*, 51 (1991.), 3-4, str. 232-242.
26. A. G. Šabić, *Književnokomunikacijski pristup u susretu s biblijskim tekstovima u religioznom odgoju i katehezi*, u: *Diacovensia*, 2 (1994.), 1, str. 146-145.
27. A. G. Šabić, *Književni interesi – važan kriterij u izboru književnoumjetničkih i biblijskih tekstova u katehezi*, u: *Bogoslovska smotra* 56 (1966.), 2-3, str. 469-493.
28. A. G. Šabić, *Prema novom govoru vjere*, u: *Bogoslovska smotra* 70 (1999.), br. 4, str. 535-562.

29. A. G. Šabić, *Vjerski odgoj djece predškolske dobi u duhovno-kulturnom kontinuitetu s vjerskim odgojem mlade školske dobi*, u: A. Hobljaj / M. Šimunović (ur.): *Pustite malene k meni*, Nacionalni katehetski ured Hrvatske biskupske konferencije, Zagreb, 1999., str. 20-52
30. M. Šimunović, *Stari zavjet vrelo vjere i kulture*, u: I. Šporčić (ur.): *Zbornik radova interdisciplinarnog međunarodnog simpozija*. Rijeka, 5. i 6. prosinca 2003., Teologija u Rijeci / Biblijski institut, Rijeka-Zagreb, 2004., str. 317-353.
31. D. S/esboüé/: *Prispodoba*, u: X. Léon-Dufour (ur.): *Rječnik biblijske teologije*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1969., str. 991-996.
32. H. Thielicke, *Le parabole del Signore*, Elle Di Ci, Torino-Leumann, 1972.
33. R. Winkel, *Antinomische Pädagogik und kommunikative Didaktik*, Düsseldorf, 1986.
34. H. A. Zwergel, *Zur Förderung kommunikativer Kompetenzen in der Ausbildung*, u: *Religionspädagogische Beiträge* 42/1999., str. 151-166.

Prilozi:

Prilog 1. Komunikacija na razini sadržaja i osoba

Prilog 2. Katehetsko-komunikacijski model

2.1. Kraća i sažetija priprema za katehetsko-komunikacijski susret ("radionica")³¹

F*	SADRŽAJ (spoznajna dimenzija)	MEDIJI (materijalno-tehnička dimenzija)	METODIKA (metodička dimenzija)	MOTIVACIJA (psihološka dimenzija)
1.	Ukazanje učenicima "...dođe Isus, stane u sredinu i reče im: 'Mir vama...i obradovaše se učenici'" (Iv 20, 19-20)	Prazna dvorana: stolice u krugu...	Okupljanje u skupinu (zajednicu) i slušanje poruke sadržaja (Iv 20, 19-20)	Doživljaj zajedništva s uporištem na "uskrсну prisutnost Krista": "u sredini kruga"
2.	"Slušaj kako zemlja diše, slušaj kako raste trava, slušaj kako pod stopama našim skrivena snaga pod stopama spava" (<i>Obrazovni program HR</i>)	Gorušičino zrno; audiodokument (Hrvatski radio: <i>Obrazovni program...</i>)	Primanje gorušičina sjemena na dlan; otkrivanje "tajne" života: * gledanjem/promatranjem sićušnog sjemena gorušice i * popraćenim slušanjem audiodokumenta: - slušaj kako zemlja diše, - slušaj kako raste trava, - slušaj kako skrivena snaga - pod stopama našim - sjemenka spava	Susret s gorušičinim sjemenom: doživljaj "malenoga": * početak meditativnog ozračja: ostvaruje se duševno-tjelesnim predispozicijama za sabrano i opušteno susretanje s tekstom o prispodobi iz Evandjelja.
3.	Parabole objaviteljice "kraljevstva nebeskoga": * Gorušičino zrno: (Mt 13,31-32) * Kvasac (Mt 13,31-33) * Sjeme koje samo raste (Mk 4,26-28)	Novi zavjet	Interpretativno (stvaralačko) čitanje naznačenih parabola	Razvijanje meditativnoga početka: * prvi doživljaj kontrastne napetosti između sasvim neznatnog početka i sjajnog završetka...

³¹ Usp. V. Poljak, *Didaktika...*, cit. dj. str. 230.

4.	<p>*Vizualni iskaz (dijapozitivi): gorušičino zrno u kontrastnom suodnosu s vrtnim raslinjem (stablo)</p> <p>* zrno pšenice – klas (kontrast)</p> <p>* brašno-tijesto (kontrast)</p> <p>* dijete/osoba u dinamičnom rastu, razvoju i sazrijevanju: trudnica, beba, dojenče, jaslje, predškolsko dijete (nekoliko sekvencija u dinamici kontrasta: veliko-malo)</p>	<p>Aparat za dijapozitive; kasetofon</p>	<p>Usmjerena meditativno-poticajna pitanja:</p> <p>* Kakav je početak?</p> <p>* Kakav je završetak?</p> <p>* Što je između početka i završetka?</p> <p>* Kakve li 'snage života' na djelu koja je učinila da veliko nastaje iz maloga?!</p> <p>*mogu li ja to učiniti?; može li to učiniti bilo koji čovjek na svijetu?; odakle je ta 'snaga života?'; kome ona pripada?</p> <p>Osobno prepuštanje tekstu iz kojega se razvija i <i>aktualizacijska dimenzija</i>:</p> <p>* percepcijom</p> <p>* imaginacijom-intuicijom</p> <p>* doživljavanjem-spoznavom:</p> <p>- fantazijskim zamišljanjem: malo veliko i snažno</p> <p>- meditativnim poistovjećivanjem: s malim-velikim-silnim</p> <p>- meditativno promatranje dijapozitiva</p> <p>- slušanjem meditativne glazbe ("inspiration")</p>	<p>Meditativno poniranje/ otkrivanje otajstvene zbilje poruke: prepuštanje tekstu</p>
5.	<p>Zadatak: Osobno izražavanje onoga što sam:</p> <p>* doživio</p> <p>* spoznao</p> <p>* odlučio</p> <p>provesti u djelo u oblikovanju vlastitoga života (izraziti/oblikovati barem nešto od svojih doživljaja...)</p>	<p>Papir A4; olovke u boji; flomasteri</p>	<p>Stvaralačko izražavanje:</p> <p>* likovno: crtom ili bojom</p> <p>* pismeno: poetski, prozno ili na drugi način</p> <p>* stavljanje likovnih i pismenih radova ispred sebe,- na način "oživljavanja kruga"</p>	<p>*Slušanjem <i>ispiration</i> glazbe dublje i cjelovitije poniranje u tekstove parabola</p> <p>* Ponovno doživljavanje "kruga"</p>
6.	<p>Međusobna komunikacija:</p> <p>* na razini sadržaja (poruka parabola)</p> <p>* na razini osoba (među sudionicima katehetske/ vjeronaučne skupine)</p>	<p>Kreativni iskazi (likovni i pismeni) položeni u krugu (svaki ispred sebe)</p>	<p>* Dok jedan govori, ostali slušaju: uspostavljanje dublje i cjelovitije komunikacije među osobama i poniranje u sadržaj/poruku.</p>	<p>Spontani početak dublje i izrazitije međusobne komunikacije</p>

7.	Sinteza s aktualizacijom: integrirati i sažeti glavne elemente koji su se "dogodili" dvojakom komunikacijom (sadržaj, osobe).	Njemački projekt M. Müller (ur.), <i>Senfkorn, Katholisches Bibelwerk, Stuttgart, 1987.</i>	* Promatranje likovnog oblikovanja projekta "Senfkorn" * Povezivanje poruke "kraljevstva nebeskog" u kontekstu NZ * Povezivanje poruke o «kraljevstvu nebeskom» s vlastitim pozivom, ljudskim i kršćanskim (vjeroučiteljskim) * Otkrivanje nastavnih jedinica u <i>Planu i programu katoličkoga vjeronauka</i> i metodičko oblikovanje (meditacijsko-stvaralačko ili kombinirano)	Cjeloviti doživljaj meditativnog procesa
8.	Meditativno-molitveni završetak	Novi zavjet: molitveni predlošci	Spontano molitveno izražavanje: * povezivanje s mjestima u Svetom pismu * povezivanje s molitvom Očenaša: "... dodi kraljevstvo tvoje..."	Kontemplativna molitva

2.2. Opći podaci:

***Tema:** *Otkrivati tajnu života* (parabole objaviteljice "kraljevstva nebeskog")

* **Dob:** Mladi/odrasli: studenti, odgojitelji, vjeroučitelji, katehete, stručni suradnici, roditelji³²

* **Ciljevi:** otkriti prisutnosti dara "kraljevstva nebeskog" usred života; probuditi u sebi (u)divljenje i čuđenje "kraljevstvu nebeskom" oko sebe i u sebi; doživjeti zanos i poziv za rad na "kraljevstvu nebeskom" koje po svojoj dinamici i vrijednosti nadvisuje svaku stvar; obnoviti svježinu molitve hvale, zahvale i prošnje za "kraljevstvo nebesko".

³² Kao što je već nekoliko puta istaknuto, "parabole objaviteljice kraljevstva nebeskoga" i "parabole o vrijednosti kraljevstva nebeskoga" imaju također jednako tako značajan koeficijent komunikacije kod djece, počevši od ranoga djetinjstva. *Katehetsko-komunikacijski pristup za malu djecu* vidi: Prispodobe - uvođenje male djece u tajnu života. Nacrt za rad s djecom predškolske dobi, u: Mali Koncil, (1987) 1, 8-9.

* Metodički sustav/pristup: meditacijsko-stvaralački:³³

F*(aze):

1. molitveno-meditativni početak
2. duševno-tjelesna priprema s najavom teksta
3. prvi meditativni susret s biblijskim tekstom
4. meditacija u užem smislu
5. stvaralačko izražavanje
6. međusobna komunikacija
7. sinteza s aktualizacijom
8. meditativno-molitveni završetak.

* Mediji komuniciranja: gorušičino zrno; kasetofon; audiodokument (Obrazovni program Hrvatskoga radija: "Slušaj kako zemlja diše"); meditativna glazba ("inspiration"); aparat za dijapozitive (dijapozitivi); papir A4; olovke u boji; flomasteri; njemački projekt (M. Müller (ur.), *Senfkorn, Katholisches Bibelwerk*, Stuttgart 1987.)

Novi zavjet:

Parabole objaviteljice "kraljevstva nebeskoga"	
Gorušičino zrno	Mt 13, 31-32 (usp. Mk 4,30-32; Lk 13, 18-19)
Kvasac	Mt 13,33 (usp. Lk 13, 20-21)
Sjeme koje samo raste	Mk 13, 44
Važna napomena	Uz Božju riječ, "medij" za katehetsku komunikaciju s ovim parabolama jest i cijeli svijet, uključivši i vlastito tijelo. Jer toliko je neobuhvatljiv doseg ovih parabola da ga se ne može "zatvoriti" u stvarne medije komuniciranja. Preporučuje se ipak da se u radu s djecom posadi sjemenka (npr. pšenica), da tako iskustveno promatraju odrastanje. Vrijeme sijanja trebalo bi biti prije radnoga susreta, toliko koliko je potrebno da sjeme isklja. Uz pomoć žene domaćice moglo bi se na početku susreta u jednoj posudi zamijesiti tijesto, a u drugoj ostaviti samo brašno. Ako se radni susret oduljio, prisutni (posebice djeca) će ustanovit razliku koja dolazi od kvasca; njegova je snaga takva da mijenja ne samo obujam nego i boju, okus i miris brašna.

³³ Usp. J. Baričević, *Katehetsko-komunikacijski pristupi u susretu s biblijskim tekstovima. O nekim uvjetima za kvalitetnu i što cjelovitiju komunikaciju s biblijskim tekstovima u religioznom odgoju i katehezi*, u: *Diacovensia* 2 (1994) 1, 127-129.

METHOD OF PARABLE AS A MEANS OF COMMUNICATION

Summary

The article consists of two parts. In the first part the author takes as a starting point the actual trend in theological professions. Namely, theological experts, provoked by the current issues, have been increasingly communicating. In this respect the author refers to the relevant results of that inter-theological (scientific) communication that, in the field of theology, cause the change of educational-communication process. Thanks to that (broader) inter-religious communication we have become increasingly aware of a hundred-year-old problem, i.e. the problem of the relation between the method and content. In that perspective, in the second part, the author considers, on the basis of verified models in practice, the efficiency of the method of biblical parable, which affirms the catechetical communication. Parable is a biblical method that has been increasingly used in the humanities. Thus, the method of biblical parable has its foothold in human personality, and it displays itself as an answer to the need for the development of human-religious capacities, particularly the capacity for marvelling. On the basis of two kinds of parables the author analyses their communication validity in which double credibility is expressed – credibility to the content/biblical message and credibility to the person catechised, i.e. to his/her needs and abilities. In brief, we are talking about theological-catechetical creativity for all age groups. In the final part the author points to the possibilities of further development of such catechetical communication, particularly in creating a new talk of faith. The purpose of the chosen literature and two contributions is to encourage further theoretical-practical investigations in the field of catechetical communication.

Key words: catechesis; *religion; religious education; method; parable; communication; marvelling; admiring; upbringing; education; theology; competence; skill; symbolic sign* .